

AKÇA

(bk. AKÇE).

AKÇA KOCA

(ö. 728/1328)

Osmanlı Devleti'nin kuruluşunda
hizmeti geçen uç beyi.

Osman Gazi'nin silâh arkadaşlarından-
dır. Torunu Gebze kadısı Fazlullah'ın Re-
bûlevvel 838 (Ekim 1434) tarihli vakfi-
yesine göre babasının adı Abdülmelik b.
Abdülfettâh'tır (TSMA, nr. E 7084). Ailesi
muhtemelen Anadolu Selçukluları dö-
neminde uç bölgelere yerleştirilmiş bir
Türkmen boyuna mensuptur. Akça Ko-
ca'nın da aşiret beyi olduğu ve Ertuğrul
Gazi'ye bağlı bulunduğu sanılmaktadır.
Osman Gazi tarafından Orhan Gazi'nin
emrinde Konuralp, Gazi Rahman ve Kö-
se Mihal gibi meşhur beylerle Sakarya
ve İzmit yöresine akınlar yapmakla gö-
revlendirildi. Bu bölgedeki bazı kaleleri
ele geçirdi ve Sapanca gölünün batı ta-
rafındaki bir hisarı kendisine karargâh
yaparak İzmit bölgesine akınlarda bu-
lundu. 1326'ya doğru Kandıra'yı ve ci-
varını zaptetti; ayrıca Konuralp ve Gazi
Abdurrahman ile birlikte Kartal civarın-
daki Aydos'u, ardından da kuzeyindeki
Samandıra hisarını aldı. Bunun üzerine
Samandıra bölgesi kendisine mülk* ola-
rak verildi. Buradan, birkaç yıl daha İz-
mit-Üsküdar arasındaki yerlere akın-
larda bulunan Akça Koca, İzmit'in fet-
hinden az önce, 1328'de Kandıra yakın-
larındaki bir tepede öldü ve buraya gö-
müldü. Ölümünden sonra adamları Ka-
ramürsel'in yanında toplandı; uç beyliği
yaptığı bölge ise önemi dolayısıyla Şeh-
zade Murad'a verildi. Fetihlerde bulun-
duğu İzmit ve çevresine sonradan onun
adına nisbetle Koca-ili denildi. Ayrıca bu-
gün Bolu iline bağlı Akça Koca ilçesi de
onun adını taşır. Hacı İlyas adlı bir oğlu-
nun bulunduğu, torunu Fazlullah'ın ön-

ce kadı, sonra da vezir olarak Osmanlı
siyasetinde önemli rol oynadığı bilin-
mektedir.

BİBLİYOGRAFYA :

TSMA, nr. E 7084; Âşıkpaşazâde, *Târih*, s.
25-27, 32-34, 37; Oruç b. Âdil, *Tevârih-i Âl-i Os-
mân*, s. 14-15; Neşrî, *Cihannümâ* (Taeschner),
I, 37-38, 40-44; İbn Kemâl, *Tevârih-i Âl-i Os-
mân*, I. Defter, s. 175, 180; II. Defter, s. 3, 5,
8-9, 15-16, 19, 28, 41; Hoca Sâdeddin, *Tâcü't-
tevârih*, İstanbul 1279-80, I, 26-27, 35; Uzun-
çarşılı, *Osmanlı Tarihi*, I, 551-552.

FERİDUN EMECECI

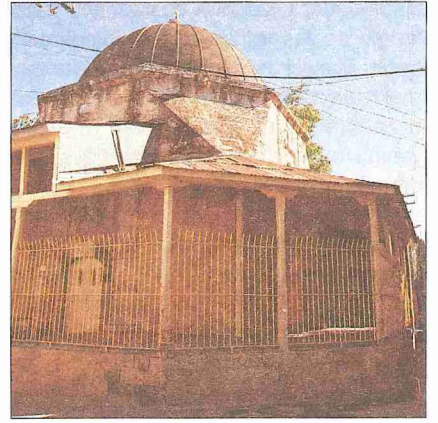
AKÇA MESCİD

Adana'da

Ramazanoğulları döneminde yapılmış
XV. yüzyıla ait bir mescid.

Ulucami'nin 50 m. kadar kuzeyinde
bulunan Akça Mescid'in asıl adı, Pîrî Pa-
şa'nın 947 (1540-41) tarihli vakfiyesine
göre Akça Ahmed Mescidi'dir. Eserin in-
şa kitâbesi bulunmamakla birlikte bazı
araştırmacılar binanın tarihini, taçkapı
üzerinde evvelce mevcut olan iki kuş ka-
bartmasının ebcedle ifade ettiği raka-
ma göre tayin etmektedirler. Buna göre
mescidin inşaa tarihi olarak 812 (1409)
yılı çıkmaktadır ki bu tarih Ramazano-
ğulları'ndan Şehâbeddin Ahmed Bey'in
zamanına rastlamaktadır. Ancak bu gö-
rüşün sağlam bir esasa dayanmadığı ve
sadece bir faraziyeden ibaret olduğu
da unutulmamalıdır.

Akça Mescid, ölçüleri dıştan dışa 9.60×
9.60 m. olan kubbe örtülü bir harim ile
bunu kuzey ve batıdan çevreleyen 3.20
m. genişliğinde sundurmalı bir son ce-
maat yerinden meydana gelmektedir.
Tamamen kesme taştan yapılan eserin
kapısında, mihrabında, bazı pencere per-
vazlarında ve son cemaat yerinin mihrabında zengin mermer süslemeler bu-
lunmaktadır. Bunlar arasında en çok
dikkati çekenler girift bitki, kuş ve as-
lan motiflerinin yerleştirildiği mukarnas
firiziyle taçkapı süslemeleridir. Mihrab-

Akça Mescid - Adana

bın sade nişi ve yanlarındaki nebâtî be-
zemeli iki sütunçe, biri geometrik di-
ğeri mukarnaslı iki silme içerisine alın-
mıştır.

Akça Mescid, bu kadar geç bir tarihten
Selçuklu süsleme anlayışını devam
ettirmesi ve son cemaat yerinin binanın
batısında yer alması gibi özelliklerle dik-
kati çekmektedir.

BİBLİYOGRAFYA :

Türkiye'de Vakıf Abideler ve Eski Eserler,
Ankara 1972, I, 13-15; Kurt Erdmann, "Zur
türkischen Baukunst seldschukischer und
osmanischer Zeit", *Istanbul Mitteilungen*,
sy. 8, İstanbul 1958, s. 23; T. Toros, "Akça
Mescid ve İki Kuş", *Görüşler Dergisi*, sy. 10,
Adana 1938, s. 10.

NUSRET ÇAM

AKÇA HİSAR

(bk. KROYA).

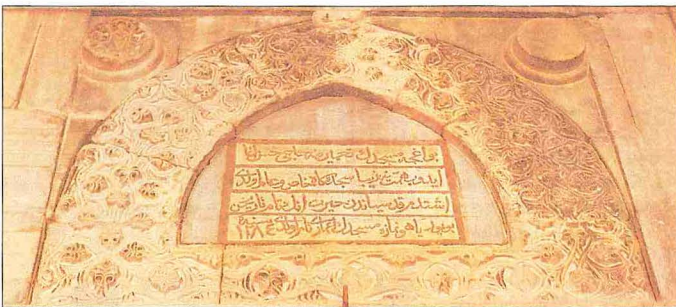
AKÇAKIZANLIK

(bk. KIZANLIK).

AKÇE

Osmanlılar'ın
ilk gümüş para birimi
ve ilk sikkesi.

Osmanlılar tarafından başlangıçta "gü-
müş sikke", XV. yüzyıldan itibaren de
genel anlamda "para" karşılığı olarak
kullanılan akçe "beyaz, parlak, temiz"
mânalarına gelen ak kökünden türemiş
olmalıdır. "Ak akçe kara gün içindir"
atasözü de şayet bir rastlantı değilse
bu adlandırmanın renkten ileri geldi-

Akça
Mescid'in
1184 (1770)
tarihli
tamir
kitâbesi

ğini göstermektedir. Osmanlılar'ın akçe dedikleri para birimlerini Batılı kaynaklar *asper* / *aspre* kelimesi ile ifade etmektedirler. Orhan Bey zamanında, hristiyan devletlerden Rum Pontus ve Rodos ile Türk-İslâm beyliklerinden Kandalor'da (Alâiye) aspro darbediliyordu. Altın Orda Devleti'nde ve Don nehri ağzında bir Ceneviz kolonisi olan Tana'da ise para yerine ticaretle *sommo* / *sum* adı verilen 220 aspro ağırlık ve değerinde gümüş çubuklar kullanılıyordu. Akçe'nin "beyaz" mânasına gelen asprodan alınmış olduğu iddiası varsa da bu iddianın tartışma konusu yapılmasının bir faydası yoktur; çünkü devletlerin tanınmış paraları benimsemeleri olagelen bir hadisedir. *Dirhem* de aslında bir İran parasıydı ve İranlılar onu Yunanlılar'ın *drahmisinden* almıştı; *dinar* ise bir Bizans parasıydı. Gros veya Groschen'den türetilen *gurus* (kuruş) da "iri gümüş para" anlamına geliyordu. Lira, tartı birimi olan *livre* ile alâkalıdır. Tabii bu arada aspronun moda olabilecek ve örnek seçilmesini haklı gösterecek bir durumunun olduğunu da belirtmek ve ortaya koymak gerekmektedir.

İlk Osmanlı Gümüş Sikkeleri. Osmanlılar'da ilk sikkenin hangi tarihte kestirildiği kesin olarak bilinmemektedir. Günümüze intikal eden ilk sikkeler Orhan Gazi'ye aittir; ancak son zamanlarda Osman Bey'in olduğu öne sürülen bir gümüş sikkeden de söz edilmektedir (İbrahim Artuk, s. 27-31). XVI. yüzyıl tarihçilerinden Hadîdî'nin "Buyurdu akçeye sikke kazalar / Ki Osman bin Ertuğrul yazalar" beyti bu iddiayı doğrular mahiyettedir. Orhan Bey'e ait akçeleri iki tipte toplamak mümkündür. Bunlardan tarihsiz ve üzerindeki yazılar değişik geometrik motiflerden müteşekkil bir çerçeve içine alınmış olanlar, İlhanlı paralarına benzerdir. Üzerlerinde "es-sultânü'l-a'zam" unvanı bulunan bu sikkelerden birinde, Orhan Bey'in çağdaşı olmayan Halife Müstansır'ın adı yer almaktadır. Çerçevesiz olanlar daha sadedir ve üzerlerinde yalnız Orhan Bey'in adı bulunmaktadır. Bu sikkelerden birinin üzerinde 727 (1326-27) tarihi görülmektedir.

Bakır para (pul, fels, mankur / mangır) I. Murad zamanında, *sultânî* denilen altın para ise daha sonra Fâtih Sultan Mehmed zamanında 1478'de darbedilmeye başlanmıştır. İslâm geleneğinde gümüş sikkelere *dirhem*, altından olanlara *dinar* veya *miskal* denirdi. Bu iki sikkenin

adları, ağırlıklarındaki tartı birimlerinden ileri geliyordu. Gümüş para birimi şer'î dirhem (2.97 gr.), dinar veya miskal denilen altın para ise miskal ağırlığında idi (4.25 gr.). Bunların kırat cinsinden karşılıkları da 14 ve 20 kıratıdır. İlk Osmanlı gümüş para birimleri bu şer'î dirhem ağırlığından çok farklıdır ve belki küçük sikkeler, yarısı veya dörtte biri şeklinde dirhem bir kesriyle ifade edilemediği için, bu ismin yerine akçe tercih edilmiştir. Türkçe olarak düzenlenen belgelerde gümüş para biriminden daima akçe diye söz edilmekte, dirhem tabiri hukukî belgelerde, özellikle Arapça belgelerde geçmektedir. Ancak bundan şer'î dirhem anlamı çıkarılmaması için, "günün geçer parasıyla şu kadar gümüş dirhem" mânasına gelen "dirhemden fiddiyyen râcen fi'l-vakt" ifadesi kullanılırdı. XV. yüzyıla ve XVI. yüzyılın başlarına ait, çoğu Arapça olarak düzenlenmiş hüccet*leri ihtiva eden Bursa Şer'iyye Mahkemesi sicillerinde, özellikle ilk yirmi sicilde bunların pek çok örneğini bulmak mümkündür.

Akçenin Ağırlığı. Osman ve Orhan beylere ait akçelerin tartısını veren yazılı bir belge yoktur. Tarihçiler bu akçeleri zamanlarında kullanılan tartı birimleriyle vermede güçlük çekmişlerdir. Zira akçelerin tedavüle çıkarıldığı sıralarda kullanılan tartı birimleri farklıydı. Bunlar, Gazan Han'ın ülkesi içindeki tartı ve ölçüleri birleştirme projesi çerçevesinde kullanılmalarını yaygınlaştırdığı 24 kıratlık miskallerdir. Kırat veya çekirdek, dört buğday ağırlığında idi ve bir buğday da 48 miligramdı. Gazan Han, dirhemi ya-

rım miskal olarak tanımlamıştı; sonraları dirhem 16 kırat yani miskalin 2/3'ü olarak kabul edilmiştir. Orhan Bey teklik, ikilik ve beşlik olmak üzere üç tür sikke tedavüle çıkarmıştır. İkilik olanı, Gazan Han'ın dirhem tarifine uymaktadır. Bunun yarısı durumundaki teklik akçe ise miskalin dörtte biri ağırlığındadır. Fakat ikilik ve beşlik akçelerin örneklerinin çok nâdir olması, bunların darbına devam edilmediği anlamına gelebilir. Nitekim Orhan Bey'den sonra yalnız teklik akçe darbedilmiştir. Fâtih'in 1470'te onluk "Muhammed Hânî" (Buna "akçe-i büzürg" ve "gümüş-i sultânîyye" adı da verilmiştir) darbına kadar akçenin gümüşten katları veya küsuratı basılmamıştır. Teklik akçe her hacimdeki alışveriş ve ödemelerde kullanılıyordu. Daha yüksek bir değer taşıyan iri gümüş para veya altın para basılması, Ortaçağ'ın Osmanlı kuruluş dönemine tesadüf eden bu son döneminde, ekonominin Batı'da olduğu gibi Anadolu'da da bir duraklama devri geçirmiş olmasıyla açıklanabilir. İktisat tarihçileri, XIV. yüzyılın ikinci çeyreğiyle XV. yüzyılın son çeyreğine veya sonuna kadarki zaman kesitine "durgun ekonomi devri" demektedirler. Rönesans ile birlikte canlanma ve kalkınma hareketlerine paralel olarak ticaret hacmi genişleyince, Batılılar iri gümüş paralar olan *gros* ve *grossone* darbına başladılar. Fâtih de bu canlanma hareketine paralel olarak 1470 yılında onluk "Muhammed Hânî"leri, 1478'de ise ilk orijinal Osmanlı altını olan *sultânîyi* tedavüle çıkarmıştı. Ancak Fâtih 1465'ten beri kendi darphanelerinde, yani İstan-

Genç Osman devrine
ait gümüş onluk

Sultan İbrahim devrine
ait gümüş beşlik

I. Murad devrine
ait bakır para

Fâtih devrine
ait gümüş on akçelik

bul, Edirne ve Üsküp'te Frengî flori (duka), tutili flori (Cenova altını) ve eşrefiyye (Mısır altını) bastırıyordu.

Akçenin Ayarı ve Nizamî Ağırlığının Zaman İçinde Geçirdiği Değişiklikler. Akçe darbını düzenleyen fermanlar, bunun saf gümüşten olmasını emreder. Nüsmatlar, XV. yüzyılın sonu ve XVI. yüzyılın ilk yarısında basılan akçelerin analizlerini yapmışlar ve ayarının binde dokuz yüz olduğunu tesbit etmişlerdir. Akçenin gümüşünün resmen ayarlanma tarihi 1697'dir. Bu tarihten sonra darbedilen akçeler yüzde on oranında bakır ihtiva etmektedir. Akçenin zamanla ağırlığında meydana gelen düşüşlerin yazılı belge ile tesbit edilenleri aşağıdaki tabloda gösterilmiştir. Yüz dirhem gümüşten adet olarak tesbit edilen ağırlık ve gram karşılığı şöyledir:

Yıl	Yüz Dirhemden Adet	Gr.
1431	260	1.181
1460	330	0.931
1480	400	0.768
1491	420	0.731
1572	450	0.682
1584-1586	800	0.384
1600	950	0.323
1618, 1624, 1641	1000	0.307
1685	1250	0.256
1688	1700	0.188
1692	2300	0.139
1696	1900	0.169
1697	1800	0.178
1705	1900	0.169

Akçenin giderek ufalması, incilmesi ve iktisadî bir değer ifade edemez hale gelmesi, II. Süleyman zamanında para rejiminde bazı değişiklikler yapılmasına

yol açmıştır. Gümüş para birimi, gurus, zolota ve küsuratları olan pâreye (para) kaydırılmış, akçe de zamanla aslında bir Mısır Memlûk sikkesi olan pârenin küsuratı haline gelmiştir. Üç akçe bir pâre ediyordu. Zamanla pâre akçenin yerini almıştır. 1640'tan sonra uzun süre darphanede akçe basılmamış, akçe darbı padişahın hareme bayram harçlığı dağıtacağı zamanlara inhisar etmiştir. Fakat 1685-1715 tarihleri arasında yaklaşık 68 milyon pâreye karşılık İstanbul Darphanesi'nde, 40.6 milyonu 1692'de olmak üzere, 113 milyon küsur akçe basılmıştır. Fransız sefiri Marquis de Bonnac, 1716'da İstanbul'da tedavülde bulunan Osmanlı gümüş ve altın paralarının ön ve arka yüzlerini, kâğıda damlattığı mühür mumuna bastırarak kalıbını çıkarmış ve hükümetine göndermişti. Bunların içinde teklik ve ikilik akçeler vardı. Bonnac bu münasebetle tekliğin iki liards ve ikiliğin Fransız parasıyla bir sol ettiğini yazmaktadır. Muhtemelen bundan sonra tedavüldeki akçelerle iktila edilmiş ve yenisi basılmamıştır. Zamanla da akçe adı yalnız bir hesap birimi olarak varlığını sürdürmüştür. Burada akçe tarihi ile yakından ilgili olan sikke tecdidi, sikke taşışi ve sikke tasahihi deyimleri üzerinde de durmak gerekir.

Sikke Tecdidi. Osmanlı padişahları tahata geçer geçmez ilk iş olarak kendi adlarına hutbe okuturlar ve sikke kestirirlerdi. Sultan, kendi adına kestirdiği yeni akçeleri tedavüle çıkardığında selefine ait akçelerin tedavülünü yasaklardı. Es-

Fâtih devri
"sultânî"
altın parası
(İstanbul
Arkeoloji
Müzesi)

ki akçe yasağı kararı, tedavüldeki bütün paraların yeniden darphaneden geçmesi, darphanelerin olağan üstü bir çalışma dönemine girmesi demekti. Eski akçeler ya hurda gümüş olarak ya da devletçe tesbit edilen bir oranda yeni akçeyle değiştirilirdi. Bu münasebetle "gümüş aracıları" da denen "eski akçe yasakçıları" görevlendirilir, bunlar çarşı ve pazarda halkın üzerindeki paraları kontrol ederler ve çoğu zaman buldukları eski akçelere devlet adına el koyarlardı. Ancak yasak uygulanması her zaman bu kadar katı olmaz, bazan eski akçe sahiplerine değeri kadar yeni akçe verilir. Sikke tecdidi ve eski akçe yasağı, hazineye darp hakkı ve darp ücretinden ileri gelen bir gelir sağlardı. Darphaneler ne kadar fazla gümüş işlerse bu gelir o kadar artardı. Aslında bu politika nakdî servetleri vergilendirme anlamına da gelmektedir. Bu geliri belli sürelerde elde etmek ve zaman zaman kendini gösteren hazine darlığına çare bulmak endişesi, sultanları bir cülûs hadisesi olmadan eski akçe yasakları politikasını uygulamaya dahi götürmüştür. Nitekim Fâtih'in bu politikaya defalarca başvurduğu bilinmektedir. Kendinden önce gelen sultanların da buna başvurdukları ileri sürülebilir. Fâtih sikke tecdidi ile birlikte akçeyi taşış ediyor yani ağırlığını düşürüyor, böylece ufak çapta bir devalüasyon kârını da hedef almış oluyordu. Fâtih 1444, 1451, 1460, 1475 ve 1481 yıllarında eski akçe yasağı uygulatmış ve her defasında akçenin ağırlığı bir buğday düşürülmüştür. Bu şekilde bir ayarlanmanın yapıldığı tarihlerde genel olarak eski akçe yasağı yetmiyordu. Zira halk zarar etme tehlikesi

Fâtih devrine ait gümüş sikke

Kanûni devrine ait gümüş sikke

Emîr Süleyman devrine ait gümüş sikke

Orhan Gazi devrine ait gümüş sikke

karşısında akçelerini saklıyor, bunlarla ziynet eşyası ve başka eşyalar yapıyor, hatta dış ülkelere kaçırıyordu. Bu sebeple eski akçe yasakları ile birlikte kuyumculuğu, simkeşliği sınırlamanın yanında gümüşten mâmul eşya ihracı bile yasaklanırdı. Fâtih'in ilk sikke tecdidinde yeniçeriler ayaklanmış ve meşhur Buçuktepe Vak'ası olmuştur. Onun ölümünden sonra yeniçeriler II. Bayezid'den eski akçe yasakları politikasına dönmeme vaadini almışlarsa da bu hükümdar zamanında gene akçe yasakçıları ve gümüş arayıcıları görevlendirilmiş, ancak bu politikada aşırılığa gidilmemiştir. Nitekim 1491 ayarlaması olaysız gerçekleşmiştir.

Sikke Tağışı. "Akçenin ayar ve tartısını düşürmek" anlamına gelir. Ancak bu iş daha ziyade tartı üzerinden yapılırdı. Hükümetin kararı ile gerçekleştirilen sikke tağışını, sikke tecdidi politikasının bir bölümü olarak ele almak mümkündür. Bazan darphaneler bunu devletin emrine ve yasağına rağmen yaparlardı. II. Selim'den sonra bunun birçok örneğine rastlanmaktadır. Bu yüzden padişah emriyle, mevcudu yetmiş altıyı bulan Osmanlı darphaneleri birer ikişer kapatılarak sayıları azaltılmıştır.

Sikke Tashihi. Resmî ve gayri resmî akçe tağışları ekonomiyi çıkmaza soktuğu ve buna karşı, savaş veya başka bir sebeple acele tedbir alınamadığı za-

manlarda "akçe kırkıcılığı" kendini gösterirdi. Piyasada ağırlığı düşük akçeler bulununca, çoğunluğunu gayri müslimlerin özellikle yahudilerin oluşturduğu kuyumcu ve sarraflarla kalpazanlar sağlam akçelerin kenarını kırarak gümüşünü çalarlardı. Bu keşmekeşe son vermek için hükümdarlar sikke tecdidinde yaptıklarını bu defa sikke tashihi adı altında gerçekleştirirlerdi. Sikke tashihiinde, yeni akçeler ya eski standart üzerinden yahut bir miktar ağırlığı düşürülerek yeni bir standart üzerinden te davüle çıkarılırdı. İlk önemli büyük akçe ayarlamasından sonra tedavüldeki sikke tağış edilmiş, 1600 yılı tashihiinde yüz dirhemden 800 yerine 950 adet; 1618, 1624 ve 1641 tarihlerinde ise yüz dirhemden 1000 adet akçe bastırılmıştır. Bu münasebetle Genç Osman zamanında bir dirhem ağırlığında onluk "Osmanî" diye büyük bir akçe basılmış, Sultan İbrâhim zamanında "İbrâhimi" adıyla bir miktar onluk daha darbedilmiştir.

Akçe ayarlamaları sonucu eşya fiyatları arttığı gibi istikrarlı altın paraların rayıçları da yükseldi. Bu sebeple önemli para ayarlamaları yapıldığında eşya fiyatları yeniden tesbit edilir ve genel narh cetvelleri yayımlanırdı. Nitekim 1584 ayarlamasından sonra Koca Sinan Paşa böyle bir narh listesi çıkartmıştı. 1600'de bu liste üzerinde tādîlât yapılmış ve 1641 sikke tashihiinde yeni

bir narh listesi düzenlenmiştir. Zamanın doları durumundaki Venedik dükasının (frengi filori, yaldız altını), akçe ağırlığındaki değişmeler karşısında yükselen rayici şöyle bir seyir takip etmiştir.

1 Venedik Dükasının Akçe Olarak Değeri :

Yıl	Akçe	Yıl	Akçe
1431	35	1618	150-120
1436	36	1624	400-120
1467	40-42	1640	250-120
1475	45	1645	160
1481	47	1653	180
1486	48	1659	220
1487	49	1660	300
1491	52	1665	330-250
1496	54	1690	330 sağlam
1509	55		400 cürük
1529	57	1707	360
1547	60	1721	375
1585	110	1728	400
1587	120	1737	440

BİBLİYOGRAFYA :

Archives Nationales, Aff. Etr. nr. B 389 (14.9.1716 tarihli mektup eki); *Kānunnāme-i Sultānî ber-Mücebi-Örfi Osmānî* (nşr. R. Anhegger — H. İnalcık), Ankara 1956, Belge 15; Reşidüddin, *Tārīh-i Mubārek-i Gāzānî* (nşr. K. Jahn), London 1940, s. 286; Hadîdî, *Tevārīh-i Âli Osmān*, İÜ Ktp., TY, nr. 1268, vr. 22*; Pîr Mehmed Edirnevî, *Kitāb-ı İlm-i Erkām-ı Tak-simāt*, Süleymaniye Ktp., Şehid Ali Paşa, nr. 1973; İsmâil Galib, *Takvīm-i Meskūkāt-ı Osmāniyye*, İstanbul 1297; Halil Edhem [Eldem], *Meskūkāt-ı Osmāniyye*, İstanbul 1334; F. B. Pegolotti, *La pratica Della Mercatura* (nşr. A. Evans), Cambridge 1936; Halil Sahillioğlu, *Kuruluşun VII. Asrın Sonlarına Kadar Osmanlı Para Tarihi Üzerine Bir Deneme* (doktora tezi, 1958), İÜ İktisat Fak.; a.mlf., *Bir Asırlık Osmanlı Para Tarihi (1640-1740)* (doçentlik tezi, 1974), İÜ İktisat Fak.; a.mlf., "Bir Mültezim Zimem Defterine Göre XV. Yüzyıl Sonunda Osmanlı Darphane Mukataaları", *İFM*, XXI-1/1-2 (1963), s. 145-218; a.mlf., "XVII. Asrın İlk Yarısında İstanbul'da Tedavül Eden Sikkelerin Râici", *TTK Belgeler*, 1/2 (1964), s. 228-233; a.mlf., "Osmanlı Para Tarihinde Dünya Para ve Maden Hareketlerinin Yeri (1300-1750)", *Gel.D* (1978), s. 1-38; İbrahim Artuk, "Osmanlı Beyliğinin Kurucusu Osman Gazi'ye Ait Sikke", *Türkiye'nin Sosyal ve Ekonomik Tarihi (1071-1920)*, Ankara 1980, s. 27-31; a.mlf. — Cevriye Artuk, *İstanbul Arkeoloji Müzeleri Teşhirdeki İslâmî Sikkeler Kataloğu*, İstanbul 1971-74, I-II; Mübahat S. Kütükoğlu, *Osmanlılarda Narh Müessesesi ve 1640 Tarihli Narh Defteri*, İstanbul 1983; a.mlf., "1009 (1600) Tarihli Narh Defterine Göre İstanbul'da Çeşitli Eşya ve Hizmet Fıatları", *TED*, sy. 9 (1978), s. 1-85; Mütakaidd Miralay Ali Bey, "Osmanlı İmparatorluğu'nun ilk Sikkeleri ve ilk Akçeleri", *TOEM*, VIII (1334), s. 755 vd.; Üzüncarşılı, "Gazi Orhan Bey'in Hükümdar Olduğu Tarih ve İlk Sikkesi", *TTK Belleten*, IX/34 (1945), s. 207-211; E. V. Zambaur, "Dinar", *İA*, III, 591-592; a.mlf., "Dirhem", *İA*, III, 594-595; H. Bowen, "Akçe", *El²* (İng.), I, 317-318.

HALİL SAHİLLİOĞLU

Yavuz Selim'in altın "selimsâhi'si,

II. Bayezid'in akçesi

Saruhanlılar'dan Osman b. İshak akçesi

